

Юридичні науки

УДК 343.54

Діхтярь Анна Віталіївна

студентка

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Дихтярь Анна Витальевна

студентка

Полтавского юридического института

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Dikhtiar Anna

Student of the

Poltava Law Institute of Yaroslav Mudry National Law University

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА
ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 155 КРИМІНАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

**УГОЛОВНО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЪЕКТА
ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТ. 155 УГОЛОВНОГО
КОДЕКСА УКРАИНЫ**

**CRIMINAL-LEGAL CHARACTERISTIC OF THE OBJECT OF A
CRIME UNDER ART. 155 OF CRIMINAL CODE OF UKRAINE**

Анотація. У статті аналізуються та розкриваються питання доцільності впровадження оновленої конструкції складу злочину, передбаченого ст. 155 Кримінального кодексу України. Виявлено особливості тлумачення поняття «статева недоторканість».

Ключові слова: статева зрілість, вік статевої зрілості, статева недоторканість.

Аннотация. В статье анализируются и раскрываются вопросы целесообразности внедрения обновленной конструкции состава преступления, предусмотренного ст. 155 Уголовного кодекса Украины. Выявлены особенности толкования понятия «половая неприкосновенность».

Ключевые слова: половая зрелость, возраст полового согласия, половая неприкосновенность.

Summary. The article analyzes and discloses the issues of expediency of implementation updated construction of corpus delicti under art. 155 Criminal code of Ukraine. The features of interpretations of the concept of "sexual inviolability" were determined.

Key words: sexual maturity, age of sexual consent, sexual inviolability.

Постановка проблеми. У зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації» від 14 березня 2018 р. № 2334-VIII актуалізується питання дослідження оновленої кримінально-правової конструкції, якою реалізовано ідею встановлення «вікового критерію» при визначенні потерпілого від злочину, передбаченого ст. 155 Кримінального кодексу України. З огляду на це, виникає потреба в проведенні аналізу внесення відповідних змін до закону України про кримінальну відповідальність в аспекті обґрунтованої необхідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній правовій науці дослідженням проблемних аспектів, пов'язаних з визначенням об'єкта статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості, а також специфікою потерпілого від окресленого злочину займалися такі науковці як А. О. Драгоненко, О. О. Дудоров, Г. Я. Мартишин, П. В. Хряпінський, С. В. Чмут та ін.

Постановка завдання. Визначення доцільності та обґрунтованості здійснення конструктивної модернізації сучасного законодавства в аспекті

зміни категорії «статева зрілість» на встановлення вікового критерію як обов'язкової ознаки потерпілого від досліджуваного злочину.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утім, на практиці, посягання на такий об'єкт кримінально-правової охорони як недоторканість, впливає на розвиток криміногенної ситуації в країні, внаслідок чого левову частку вчинюваних кримінальних правопорушень становлять, зокрема, статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Так, за даними ЮНІСЕФ, кожна п'ята дитина в Європі стає жертвою сексуального насильства [1], з огляду на що актуалізується питання дослідження анонсованої теми та здійснення превентивних заходів для мінімізації вчинення даного злочину.

Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 155 КК, є суспільні відносини, що забезпечують статеву недоторканість дитини, тобто заборону будь-якого неправомірного втручання у сферу статевих відносин малолітнього або неповнолітнього [2]. Фактично, статеву недоторканість можна вважати збірним поняттям, адже, її зміст складають, принаймні, декілька аспектів. По-перше, при посяганні на даний об'єкт кримінально-правової охорони, варто очікувати ризики, пов'язані з неправильними сентеційними уявленнями, оскільки дитина, вступаючи у статеві зносини до досягнення нею віку статевої зрілості, як правило, вважає ранній статевий зв'язок «природнім», що у подальшому може стати перешкодою для нормального завершення функціонування її психосексуальної індивідуальності. По-друге, статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, можуть породити проблеми фізіологічного характеру, приміром, зараження венеричними захворюваннями, пошкодження відповідних органів, небажана вагітність тощо. По-третє, вступ у ранній статевий зв'язок

не рідко призводить до психологічних проблем, зокрема, депресивний стан, сексуальна адикція, схильність до суїциду та ін.

Додатковим факультативним об'єктом даного злочину виступає здоров'я особи.

Так, вироком Дзержинського районного суду міста Харкова ОСОБА_2 було визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 155 КК, оскільки він, діючи умисно, посягаючи на нормальний фізичний, психічний і соціальний розвиток неповнолітньої, а також статеву недоторканність ОСОБА_4, яка не досягла статевої зрілості, вчинив інкриміноване діяння. Крім цього, згідно з висновком судово-медичної експертизи на тілі ОСОБА_4 мали місце пошкодження: подряпини в області лівого передпліччя, садна в області правого і лівого ліктьових суглобів, які належать до легких тілесних ушкоджень [3].

Тобто, в даному випадку, крім статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості, було завдано шкоду здоров'ю потерпілого у вигляді легких тілесних ушкоджень внаслідок необережності. Фактично, мова йде про посягання на декілька об'єктів кримінально-правової охорони шляхом вчинення одного суспільно небезпечного діяння.

Окрім цього, факультативний об'єкт злочину, передбаченого ст. 155 КК, буде наявний і в тому разі, коли внаслідок вступу у статевий зв'язок відбулися фізіологічні процеси в організмі дитини.

Наприклад, ОСОБА_6, будучи достовірно інформованим, що ОСОБА_4 є неповнолітньою і не досягла статевої зрілості, почав співмешкати з нею, де з метою задоволення статевої пристрасті умисно, з періодичністю по кілька разів на тиждень, за згоди неповнолітньої вступав з нею в статеві зносини та вчиняв природні статеві акти, що привело до настання вагітності ОСОБА_4 [4].

По суті, мова йде про якісну зміну організму потерпілої з одночасним посяганням на такий об'єкт кримінально-правової охорони як здоров'я

останньої, оскільки з урахуванням її віку, а також факту недосягнення нею статевої зрілості, здатність реалізовувати репродуктивну функцію не настала.

Потерпілим від окресленого злочину, враховуючи попередню редакцію статті закону, могла бути особа жіночої або чоловічої статі, яка не досягла статевої зрілості. Варто звернути увагу на те, що однією з визначальних ознак для кваліфікації дій за ст. 155 КК є саме гетеросексуальні відносини між винним та потерпілим, тобто статевий зв'язок між особами однієї статі має бути відсутній. Окрім цього, питання стосовно досягнення дитиною статевої зрілості вирішувалося шляхом проведення обов'язкової судово-медичної експертизи щодо особи віком від 14 до 18 років (п. 5 ч. 2 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України). Однак, виходячи зі встановлення у законодавстві мінімального віку статевого повноліття, а саме — шістнадцять років, можна дійти висновку, що, фактично, мова йде про нівелювання значення останньої. Тобто, на сьогодні існує законодавча неузгодженість між нормами матеріального та процесуального права, адже чинна редакція Кримінально-процесуального кодексу України наразі містить правову норму, якою регламентовано обов'язковість проведення зазначеного дослідження.

Враховуючи вже сформовану правозастосовну практику, а також актуальність даної теми в аспекті необхідності встановлення доцільності внесення змін до кримінального закону, варто зазначити наступне.

Статевою зрілістю вважається здатність особи здійснювати репродуктивну функцію у повному обсязі, тобто запліднювати, виношувати, народжувати та годувати дитину без завдання шкоди власному здоров'ю з урахуванням антропометричних вимірів та загального фізичного розвитку організму [5]. З огляду на дану дефініцію, можна зробити висновок, що така ознака потерпілого від злочину, визначеного ст. 155 КК, як статева зрілість являється виключно біологічним поняттям, що безпосередньо породжує суперечливі позиції серед теоретиків та практиків. Так, зважаючи на те, що

статева зрілість встановлювалася лише на підставі висновку експерта, по суті відбувалося так зване об'єктивне ставлення в вину, внаслідок якого суб'єкт злочину не міг усвідомлювати наявності або, навпаки, відсутності окресленої властивості потерпілого.

Наприклад, обвинувачений ОСОБА_1 в інкримінованому йому діянні, передбаченому ст. 155 КК, винним себе не визнав та пояснив суду, що йому був відомий факт досягнення потерпілою особою віку 14 років та недосягнення нею повноліття. Згідно з висновком судово-медичної експертизи, враховуючи недостатні розміри тазу неповнолітньої, а також антропометричні дані, остання не досягла статевої зрілості [6].

Тобто, фактично, можна стверджувати, що в даному випадку обвинувачений, будучи обізнаним про те, що потерпіла особа досягла 14-річного віку, не міг достовірно знати про відсутність в останньої статевої зрілості на момент вчинення добровільних статевих зносин, оскільки констатація наявності такої властивості у багатьох випадках вимагає спеціальних знань, а іноді взагалі не може бути встановлена без проведення експертизи.

Висновки. Таким чином, беручи до уваги вищевикладене, слід дійти висновку про те, що попередня редакція розглядуваної кримінально-правової норми містила законодавчу прогалину у вигляді оціночного поняття у кримінальному законі. У зв'язку з цим, зважаючи на тенденцію до імплементації міжнародного досвіду, а також гармонізації та уніфікації норм кримінального права, обґрунтованою вважається позиція переважної більшості країн, які регламентували вікові межі кримінально-правової охорони, у тому числі, й Україна.

Література

1. Мартинишин Г. Я. Міжнародно-правові стандарти та кримінальна відповідальність за посягання на статеву недоторканість в зарубіжних державах. Альманах міжнародного права. - 2016. - Вип. 11. - С. 43-56.
2. Чмут С. В. Безпосередній об'єкт статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості. Держава і право. Юрид. і політ. науки. - 2009. - №45. - С. 452-459.
3. Вирок Дзержинського районного суду міста Харкова від 25 лютого 2014 р., судова справа №638/13891/13-к. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37381502>
4. Вирок Нижньосірогозького районного суду Херсонської області від 20 серпня 2014 р., судова справа № 659/430/14-к. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3948845>
5. Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи: затв. наказом М-ва охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. №6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-95>
6. Вирок Заставнівського районного суду Чернівецької області від 08 серпня 2013 р., судова справа №716/731/13-к. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34199601>